

Onkolojik Sorunu Olan Çocuk ve Ailesi: Psikososyal Sorunlar ve Hemşirelik Bakımı

Ayşe Arıcıoğlu Sülün¹

Özet

Çocukluk çağı kanserleri, çocuklar ve aileleri için oldukça zorlu bir süreçtir. Gelişmiş tedavi yöntemleri sayesinde bu hastalıklarda beş yıllık sağkalım oranları %85 seviyelerine ulaşmış olsa da tedavi süreci hem çocuklar hem de aileleri için psikososyal açıdan önemli zorluklar barındırmaktadır. Yapılan çalışmalar, pediatrik onkoloji hastaları ve ailelerinin bu süreçte ciddi düzeyde psikososyal sorunlar yaşadığını ortaya koymaktadır. Tedavi sürecinde çocuklar ve ailelerinde sıkça karşılaşılan psikolojik sorunlar arasında depresyon, anksiyete, sosyal izolasyon, post-travmatik stres bozukluğu, saldırganlık, umutsuzluk ve duygusal-davranışsal bozukluklar yer almaktadır. Bu psikososyal sorunların etkili bir şekilde yönetilebilmesi için uygun iletişim stratejileri, destek mekanizmaları ve multidisipliner yaklaşımlar büyük önem taşımaktadır. Pediatrik onkoloji hemşireleri hem çocukların hem de ailelerinin ihtiyaç duyduğu kapsamlı desteği sağlamada kritik bir rol üstlenmektedir. Multidisipliner bir yaklaşım benimsenmesi, çocukların ve ailelerinin bu zorluklarla başa çıkmasına yardımcı olmanın yanı sıra, genel iyilik hallerinin korunmasını ve geliştirilmesini de desteklemektedir. Bu doğrultuda, pediatrik onkoloji hemşirelerinin, hastalığın teşhis anından itibaren çocukların ve ailelerinin psikososyal gereksinimlerini değerlendirerek uygun girişimlerde bulunmaları büyük önem arz etmektedir.

1. Giriş

Çocukluk çağı kanserlerinin tedavi ve yönetiminde kaydedilen önemli gelişmelere rağmen, kanser hala çocuklar için başlıca ölüm nedenlerinden biri olmaya devam etmekte ve küresel insidans oranları artış göstermektedir (Miller et al., 2019). Modern tedavi yaklaşımları sayesinde çocukluk çağı kanserlerinde beş yıllık genel sağkalım oranları %85 gibi umut

1 Siirt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Siirt, Türkiye
Mail Adresi: ayse.aricioğlu@siirt.edu.tr, Orcid Id: 0000-0002-4084-5273

verici seviyelere ulaşmış olsa da bu durum çocuklar ve aileleri için yeni fiziksel, psikososyal ve ekonomik zorlukları da beraberinde getirmektedir (Chow et al., 2020).

Bir çocuğa kanser teşhisi konulması, aileler için yaşamlarını köklü bir şekilde değiştiren ve yoğun stres yaratan bir süreçtir (Brosnan et al., 2022). Ebeveynler, hastalığın belirsizliği, ölüm korkusu, tedavi sürecinin getirdiği zorluklar, yan etkiler, finansal yükler ve aile dinamikleri üzerindeki olumsuz etkilerle başa çıkmak zorunda kalmaktadır (Lau et al., 2014). Bu süreçte, ebeveynlerin hastalık ve tedavi hakkında hızlı bir şekilde bilgi edinme ihtiyacı artmakta ve bu durum, onların psikososyal uyum süreçlerini de doğrudan etkilemektedir (Lewandowska, 2021).

2. Kanserli Çocuk ve Aile

Kanser teşhisi alan çocukların günlük ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için ebeveynler, kendi rollerinde ve rutinlerinde önemli değişiklikler yapmak zorunda kalmaktadır (Lau et al., 2014; Lewandowska, 2021; Hjelmstedt et al., 2021). Bu durum, ebeveynlerin psikolojik sağlığını olumsuz yönde etkileyebildiği gibi, aile içi ilişkilerde de gerilimlere yol açabilmektedir (Lewandowska, 2021; Scialla et al., 2018).

Tanı sonrası ve nüks döneminde aktif tedavi sürecine dahil olan ebeveynlerin büyük bir kısmı, iş kaybı riskiyle karşı karşıya kalmakta, çalışma olanakları azalmakta ve çalışma saatlerini kısaltmak zorunda kalmaktadır (Hjelmstedt et al., 2021). Bu ekonomik zorluklar, ailelerin mali durumunu daha da güçleştirmekte ve halihazırda yüksek olan stres seviyelerini artırmaktadır (Lewandowska, 2021; Scialla et al., 2018). Yapılan araştırmalar, ebeveynlerin yoğun anksiyete, depresyon, uyku bozuklukları, somatik semptomlar, hastalığın tekrarlama korkusu ve sürekli endişe gibi psikolojik sıkıntılar yaşadığını göstermektedir (Lewandowska, 2021; Scialla et al., 2018).

Ebeveynlerin uzun süreli ve yoğun stresle karşı karşıya kalması, zamanla duygusal tükenmeye ve ebeveyn tükenmişliği sendromuna neden olabilmektedir (Alaqael et al., 2022). Araştırmalar, bu tükenmişliğin tanı konulmasının hemen ardından, erken evrelerde ortaya çıkabileceğini göstermektedir (Wiener et al., 2020). Bunun yanı sıra, kanserli çocukların kardeşleri de aile dinamiklerindeki değişiklikler ve ebeveynlerinin fiziksel ve duygusal olarak daha az erişilebilir olması nedeniyle olumsuz etkilenmektedir (Wiener et al., 2020). Bu durum, kanserli çocukların ebeveynleri ve kardeşleri için kapsamlı psikososyal destek hizmetlerinin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Psikososyal bakımın temel hedefi, yalnızca

hasta çocukları değil, aynı zamanda tüm aile bireylerini destekleyerek, özellikle anneler başta olmak üzere ebeveynlerin psikososyal ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik müdahaleler geliştirmektedir(Khanjari et al., 2021). Kanserli çocuklara bakım veren ebeveynlerin yaşadığı psikolojik sorunların azaltılması ve ruh sağlıklarının korunması, hemşirelik girişimlerinin kritik bir parçası olup, bu süreçte sunulan destekleyici bakımın ailelerin genel iyilik halini artırmada önemli bir rol oynadığı bilinmektedir (Scialla et al., 2018).

3. Psikososyal Sorunlar ve Hemşirelik Bakımı

Kanserle mücadele eden çocuklar ve aileleri, hastalığın ve tedavi sürecinin yarattığı duygusal, psikolojik ve fiziksel zorluklar nedeniyle çok boyutlu bir psikolojik sıkıntı yaşamaktadır. Pediatrik onkoloji bağlamında psikolojik sıkıntı; bilişsel, duygusal, davranışsal, sosyal ve manevi yönleri içeren, kanserle, hastalığın fiziksel belirtileriyle ve tedavi süreciyle etkili bir şekilde başa çıkmayı zorlaştıran karmaşık bir duygusal durum olarak tanımlanabilir (Nurhidayah et al., 2022).

Kanser tanısı alan çocukların ve ebeveynlerinin yaşadığı psikolojik sıkıntının ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmesi, bu sürecin çocuk ve aile bireyleri üzerindeki derin etkilerini anlamak açısından büyük önem taşımaktadır. Bu psikolojik etkiler yalnızca hasta çocuğu değil, aynı zamanda süreç boyunca duygusal ve psikolojik baskıya maruz kalan tüm aile üyelerini kapsamaktadır (Monti et al., 2017; Nurhidayah et al., 2022; Wiener et al., 2020). Yapılan araştırmalar, kanser tanısı alan çocuklar ve ebeveynlerinin büyük bir kısmında psikolojik sorunların yaygın olduğunu ve hastalığın farklı evrelerinde ebeveynlerin klinik olarak anlamlı düzeyde sıkıntı yaşadığını ortaya koymaktadır (Eker, 2019) .

Psikolojik sorunlar, hastalığın teşhis anından itibaren tedavi sürecinin tamamlanmasına ve hatta ileri yaş dönemlerine kadar devam edebilen yoğun bir deneyimdir (Monti et al., 2017). Bu sorunların şiddeti, kanserin evresi, prognozu, tedavinin yan etkileri, bireylerin başa çıkma mekanizmaları, ebeveynlerin psikolojik yapısı, sosyoekonomik koşulları, mevcut destek sistemleri ve yaşamda karşılaşılan diğer stres faktörleri gibi çeşitli unsurlardan etkilenmekte ve bu faktörler tarafından tetiklenerek daha da ağırlaşabilmektedir (Eker, 2019). Çocukluk çağı kanserleri bağlamında, hastalığa ve onun semptomlarına bağlı olarak ortaya çıkan psikolojik sıkıntının etkin bir şekilde yönetilmesi büyük önem taşımaktadır (Rosenberg et al., 2013) . İlgili alan yazın incelendiğinde, kanserli çocukların psikolojik uyum sorunları ve sıkıntı açısından yüksek risk taşıdığını ve bu çocukların geniş kapsamlı destek mekanizmalarına ihtiyaç duyduğunu vurgulamaktadır

(Mahakwe et al., 2021; Rosenberg et al., 2013). Hem çocukların hem de ebeveynlerin psikolojik sıkıntılarının yönetiminde, etkili iletişim stratejilerinin kullanılması ve destek mekanizmalarının devreye sokulması kritik bir rol oynamaktadır(Khanjari et al., 2021). Amerikan Psikososyal Onkoloji Derneği, Onkoloji Sosyal Hizmet Derneği Konsensüs Paneli ve Ulusal Kapsamlı Kanser Ağı (NCCN) tarafından psikolojik sıkıntının yönetimi konusunda belirli öneriler sunulmaktadır. Bu öneriler arasında;

- 1) Hastalığın tüm evrelerinde psikolojik sıkıntının erken tespit edilmesi, izlenmesi, kayıt altına alınması ve gerekli tedavi süreçlerinin başlatılması,
- 2) Sıkıntının şiddetinin ve niteliğinin belirlenmesi,
- 3) Düzenli tıbbi kontroller sırasında psikososyal taramaların yapılması
- 4) Klinik uygulamalar doğrultusunda sıkıntının değerlendirilerek uygun yönetim stratejilerinin geliştirilmesi yer almaktadır(Deshields et al., 2021).

3.1. Depresyon

Depresyon, bireyin duygusal, bilişsel ve fiziksel işlevlerini olumsuz yönde etkileyen ciddi bir ruh sağlığı sorunudur (Alaqaee et al., 2022). Genellikle, sürekli üzüntü, boşluk hissi, umutsuzluk, daha önce keyif alınan aktivitelere karşı ilgi kaybı, enerji eksikliği ve yorgunluk gibi belirtilerle kendini gösterir (Eker, 2019). Ayrıca, uyku düzensizlikleri (aşırı uyuma veya uykusuzluk), iştah ve kilo değişiklikleri, sinirlilik, sabırsızlık, düşük özsaygı, suçluluk duyguları, odaklanma ve karar verme güçlüğü gibi semptomlar depresyonun yaygın belirtileri arasındadır. Şiddetli vakalarda ise intihar düşünceleri veya girişimleri görülebilir (Khanjari et al., 2021).

Kanserli çocuklar ve aileleri, hastalığın getirdiği ağır yük, uzun ve zorlu tedavi süreci, belirsizlikler ve değişen yaşam koşulları nedeniyle depresyona daha yatkındır (Eker, 2019). Depresyon, psikolojik ve fiziksel iyilik hali üzerinde ciddi olumsuz etkiler yaratabilen karmaşık bir durumdur. Yapılan araştırmalar, kanser teşhisi konulan çocuklarda sıklıkla anksiyete, depresyon ve sosyal izolasyon duygularının geliştiğini; aile bireylerinin de psikolojik sıkıntılar yaşadığını, aile dinamiklerinin bozulduğunu ve ekonomik zorluklarla karşı karşıya kaldıklarını ortaya koymaktadır (Eijlers et al., 2019; Lau et al., 2014). Bu nedenle hem çocuklarda hem de ebeveynlerde depresyonun erken teşhis edilmesi için standartlaştırılmış psikolojik değerlendirme araçlarının kullanılması ve düzenli taramaların yapılması önem taşımaktadır. Teşhis anından itibaren, çocukların ve ebeveynlerin depresyon belirtileri dikkatle izlenmelidir (Rahmani et al., 2018). Risk grubunda bulunan veya depresyon belirtileri gösteren bireylerde, bilişsel-davranışçı terapi, aile terapisi ve gerekli

durumlarda farmakolojik müdahaleleri içeren multidisipliner bir yaklaşım benimsenmelidir (Rahmani et al., 2018). Ayrıca, destek gruplarının oluşturulması ve sosyal destek mekanizmalarının güçlendirilmesi, depresyon yönetiminde temel bileşenler olarak değerlendirilmelidir (Özkan et al., 2024). Benzer süreçlerden geçen ailelerin bir araya getirilmesi, karşılıklı destek ve dayanışma açısından fayda sağlayabilir (Lau et al., 2014; Rahmani et al., 2018). Depresyon belirtilerinin erken dönemde tespit edilmesi ve psikolojik desteğin kanser tedavi ve hemşirelik bakımı sürecine entegre edilmesi, hastalığın çocuklar ve aileler üzerindeki olumsuz psikolojik etkilerini azaltmaya katkı sağlayabilir. Böylece çocuk ve ailelerin genel yaşam kalitesini artırabilir (Lau et al., 2014; Rahmani et al., 2018). Kanser tedavi sürecine psikososyal desteğin dahil edilmesi, yalnızca tıbbi müdahalelerle sınırlı kalmayıp, çocukların ve aile bireylerinin bütüncül ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamak açısından büyük önem taşımaktadır (Jain et al., 2019).

3.2. Anksiyete

Anksiyete, bireyin belirsiz, tehdit edici veya stresli olarak algıladığı durumlar karşısında hissettiği kaygı, korku ve huzursuzluk hali olarak tanımlanmaktadır (Beesdo et al., 2009). Anksiyete, fiziksel, duygusal ve davranışsal belirtilerle kendini gösterebilir. Sürekli endişe hali, uyku düzensizlikleri (aşırı uyuma veya uykusuzluk), iştah değişiklikleri (iştahsızlık veya aşırı yeme), sinirlilik, huzursuzluk, konsantrasyon güçlüğü, kas gerginliği, çarpıntı, hızlı solunum, sosyal izolasyon ve daha önce keyif veren aktivitelere karşı ilgi kaybı gibi belirtiler anksiyete ile sıkça ilişkilendirilmektedir (Beesdo et al., 2009; Wikman et al., 2018).

Anksiyete genellikle geleceğe yönelik belirsizlikler, tehdit algısı ve stresli olaylar karşısında ortaya çıkmaktadır (Mahakwe et al., 2021). Yaşamı tehdit eden hastalıklar, özellikle kanser gibi durumlar hem çocuklarda hem de aile bireylerinde yaygın bir anksiyete kaynağıdır (29,30). Bu durum, hastalığın getirdiği belirsizlikler, tedavi sürecinin zorlukları, olası sonuçlara dair duyulan kaygılar ve değişen yaşam koşulları nedeniyle ortaya çıkabilir (Sanderson et al., 2013). Anksiyete, çocukların ve aile bireylerinin ruh sağlığını doğrudan etkileyerek yaşam kalitesinde düşüşe neden olabilir. Kanser tedavisi gören çocuklar ve aileleri için psikososyal sorunlar arasında en yaygın ve en ciddi semptomlardan biri olarak anksiyete öne çıkmaktadır (. Pediatrik onkoloji hastalarında anksiyete, genellikle teşhis anından itibaren başlamakta, kemoterapi süreciyle birlikte şiddetlenebilmekte ve tedavi süreci boyunca devam edebilmektedir (Mahakwe et al., 2021). Rahmani ve arkadaşlarının çalışmasında ebeveynlerin %41,2'sinde anksiyete belirtilerine rastlanmıştır

(Rahmani et al., 2018). Anksiyetenin yaygınlığı ve tedavi sürecindeki olumsuz etkileri göz önüne alındığında, pediatrik kanser hastaları ve aileleri için psikososyal destek müdahalelerinin anksiyetenin yönetiminde kritik bir rol oynadığı söylenebilir.

Pediatrik onkoloji hastalarında anksiyeteyi azaltmaya yönelik çeşitli yaklaşımlar üzerine çalışmalar yapılmıştır (Phiri et al., 2023). Özellikle sanal gerçeklik ve teknoloji tabanlı müdahalelerin, kanser tedavisi gören çocuklarda anksiyete düzeyini azaltmada olumlu sonuçlar verdiği gösterilmiştir (Eijlers et al., 2019). Bunun yanı sıra, farkındalık temelli terapilerin de kanserli çocuklarda hem depresyon hem de anksiyeteyi azaltmada etkili olduğu, aynı zamanda genel psikolojik ve fiziksel sağlık göstergelerini iyileştirdiği belirtilmektedir (Cillessen et al., 2019).

Pediatrik onkoloji hemşireleri, kanserle mücadele eden çocukların ve ailelerinin yaşadığı anksiyeteyi yönetmede önemli bir role sahiptir. Hemşireler, çocukların ve ailelerin duygusal ve psikolojik durumlarını düzenli olarak değerlendirmeli ve erken müdahale stratejileri geliştirmelidir (Rahmani et al., 2018; Romare Strandh et al., 2023). Hastalar ve ebeveynlerle etkili iletişim kurarak, süreç hakkında açık ve güven verici bilgiler sağlamak, belirsizlikten kaynaklanan kaygıyı azaltmada kritik bir adımdır (Koumariou et al., 2021). Bunun yanı sıra, pediatrik onkoloji hemşireleri hastalara ve ailelere yönelik bireysel destek programları oluşturabilir, rahatlatıcı teknikler (nefes egzersizleri, gevşeme teknikleri) konusunda rehberlik edebilir ve psikososyal destek hizmetlerine yönlendirme yapabilir (Eker, 2019; Koumariou et al., 2021). Destekleyici bakım sağlamak, empatik bir yaklaşım sergilemek ve aileleri bilgilendirmek, anksiyeteyi yönetmeye yönelik temel hemşirelik girişimleri arasında yer almaktadır. Ayrıca, multidisipliner ekip içinde aktif rol alarak psikologlar, sosyal hizmet uzmanları ve diğer sağlık profesyonelleri ile iş birliği yaparak, hastalar ve aileleri için bütüncül bir destek sistemi oluşturulmasına katkıda bulunabilirler (Koumariou et al., 2021). Kanserle mücadele sürecinde hem çocuk hem de aile bireylerinin psikolojik dayanıklılığını artırmaya yönelik eğitimler düzenlemek de hemşirelerin üstlenebileceği önemli görevlerden biridir (Phiri et al., 2023; Rahmani et al., 2018). Bu nedenle, pediatrik onkoloji hemşireleri yalnızca tıbbi bakım sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda psikososyal destek sunarak hastaların ve ailelerinin yaşam kalitesini artırmada kritik bir rol oynamaktadır (Romare Strandh et al., 2023).

3.3. Post Travmatik Stres Bozukluğu (PTSB)

Post Travmatik Stres Bozukluğu (PTSB), bireyin travmatik bir olay yaşamamasının ardından gelişen ve günlük yaşamı olumsuz etkileyen ciddi bir ruh sağlığı sorunudur (Özkan et al., 2024). PTSD, kişinin yaşadığı travmayı zihninde tekrar tekrar canlandırması, olayla ilgili yoğun kaygı ve korku hissetmesi, travmayı hatırlatan durum ve kişilerden kaçınması ve aşırı uyarılma hali gibi belirtilerle karakterizedir. Tanı anı, tedavi süreçlerinin zorlukları, yan etkiler, yaşamın belirsizliği ve ölüm korkusu gibi faktörler PTSD gelişimine zemin hazırlayabilir. Yapılan araştırmalarda, pediatrik onkoloji hastalarının ebeveynlerinde PTSD oranının %4 ile %75 arasında değişkenlik gösterdiği tespit edilmiştir (Lee et al., 2023; Eker, 2019; Wiener et al., 2017).

Pediatrik onkoloji hemşireleri, PTSD'nin yönetiminde önemli bir role sahiptir. Hastalar ve ailelerine PTSD belirtileri hakkında bilgilendirme yaparak farkındalık sağlayabilirler (Franck et al., 2015). Aile ve çocukların yaşadığı travmayı anlamalarına yardımcı olmak, destekleyici iletişim kurmak, başa çıkma stratejilerini öğretmek ve gerektiğinde profesyonel yardım için yönlendirme yapmak hemşirelerin temel sorumlulukları arasındadır (Michel et al., 2019; Rahmani et al., 2018; Sanderson et al., 2013). Ayrıca, toplum destek hizmetleri ve ruh sağlığı uzmanlarıyla iş birliği yaparak, hastaların ve ailelerinin psikososyal ihtiyaçlarını karşılayacak destek mekanizmalarının güçlendirilmesi sağlanmalıdır (Phiri et al., 2023).

3.4. Sosyal İzolasyon

Sosyal izolasyon, bireyin sosyal bağlantılarının belirgin bir şekilde azalması veya tamamen kesilmesi durumudur (Şahin et al., 2020). Fiziksel izolasyon (yüz yüze sosyal etkileşim eksikliği) ve duygusal izolasyon (bağlılık ve yakınlık hissinin azalması) olmak üzere iki temel boyutu bulunmaktadır (Eker, 2019; Wiener et al., 2017). Sosyal izolasyonun belirtileri kişiden kişiye değişiklik gösterse de genellikle arkadaşlar ve aile üyeleriyle iletişimin azalması, sosyal aktivitelere katılımın düşmesi, yalnızlık hissi, depresyon ve anksiyete belirtileri, düşük özsaygı, uyku düzensizlikleri ve içe kapanma gibi semptomlarla kendini gösterir (Facchini & Ruini, 2021). Pediatrik onkoloji hastaları ve aileleri, hastalığın doğası ve tedavi süreçleri nedeniyle sosyal izolasyon riski taşımaktadır (Oswald et al., 2021). Uzun süreli hastane yatışları, enfeksiyon riskine karşı alınan önlemler ve hastalığın psikolojik yükü, hastalar ve aileleri için sosyal etkileşimleri sınırlayabilir (Eker, 2019; Wiener et al., 2017). Sosyal izolasyonla başa çıkmada pediatrik onkoloji hemşireleri önemli bir rol oynamaktadır. Öncelikle, hemşireler aileleri ve hastaları sosyal izolasyonun belirtileri konusunda bilgilendirerek, bu

durumun erken fark edilmesini sağlayabilirler. Sosyal beceri eğitimleri ve grup terapileri gibi müdahaleler, çocukların ve ailelerin sosyal etkileşim becerilerini geliştirmelerine yardımcı olabilir (Özkan et al., 2024; Rahmani et al., 2018).

Hemşireler, aileleri ve çocukları destek gruplarına yönlendirebilir, sosyal aktivitelere katılımı teşvik edebilir ve benzer süreçleri yaşayan aileler arasında bağlantı kurulmasını sağlayabilirler. Fiziksel olarak izole edilen hastalar için sosyal medya, video konferanslar ve diğer çevrimiçi platformlar aracılığıyla sosyal bağların korunması sağlanabilir (Özkan et al., 2024). Ayrıca, pediatrik onkoloji hemşireleri hasta ve aileleriyle düzenli görüşmeler yaparak sosyal ihtiyaçlarını anlamalı ve destekleyici yaklaşımlar geliştirmelidirler (Rahmani et al., 2018). Multidisipliner bir ekip içinde psikologlar, sosyal hizmet uzmanları ve diğer sağlık profesyonelleriyle iş birliği yaparak, sosyal izolasyonla başa çıkmaya yönelik kapsamlı bir bakım planı oluşturulmalıdır (Kim & Im, 2015).

4. Sonuç

Çocukluk çağı kanserlerinin tedavi ve yönetiminde kaydedilen ilerlemeler, genel sağkalım oranlarını önemli ölçüde artırmış olsa da bu durum çocuklar ve aileleri için yeni ve çeşitli zorlukları da beraberinde getirmektedir. Tedavi süreci boyunca ve sonrasında, çocuklar ve aileleri fiziksel, psikolojik ve sosyal birçok güçlüklerle karşı karşıya kalmakta; kronik sağlık sorunları, anksiyete, depresyon, sosyal izolasyon, post-travmatik stres bozukluğu (PTSB) ve umutsuzluk gibi psikososyal sıkıntılar yaşayabilmektedirler. Aynı zamanda, aile dinamiklerinde meydana gelen olumsuz değişiklikler hem çocukların hem de aile bireylerinin yaşam kalitesini ciddi şekilde etkileyebilmektedir.

Kanser tedavisi sürecinde çocuklar ve ailelerinin karşılaştıkları bu zorluklarla etkili bir şekilde başa çıkabilmesi için sağlık profesyonelleri arasında güçlü bir koordinasyon ve iş birliği gerektiren multidisipliner bir yaklaşım benimsenmelidir. Bu kapsamlı yaklaşım; tıbbi tedavinin yanı sıra psikolojik destek, sosyal hizmetler ve rehabilitasyon hizmetlerini de içermelidir. Hem tedavi sürecinde hem de sonrasında çocuklara ve ailelerine yönelik kapsamlı psikososyal destek programlarının geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu programlar; bireysel ve grup terapileri, destek grupları, eğitim programları ve sosyal destek hizmetlerini kapsamalıdır. Psikososyal zorluklarla başa çıkmada erken müdahalenin önemi vurgulanmalı ve çocuklar ile ailelerine yönelik düzenli takip ve değerlendirme programları oluşturulmalıdır. Bu tür bütüncül yaklaşımlar, çocukluk çağı kanseriyle mücadele eden bireylerin yaşam kalitesini artırmaya katkıda bulunacak ve tedavi sürecinde karşılaşılan zorluklarla daha etkili bir şekilde başa çıkmalarına destek sağlayacaktır.

Kaynaklar

- Alaqael, M., Alkathaami, F., Alshangiti, A., Alanazi, A., Alothri, M. A., Alqarni, A. T., Almahmoud, F. I., & Masuadi, E. (2022). Depression and Quality of Life Among Caregivers of Pediatric Cancer Patients. *Cureus*. <https://doi.org/10.7759/cureus.24256>
- Beesdo, K., Knappe, S., & Pine, D. S. (2009). Anxiety and Anxiety Disorders in Children and Adolescents: Developmental Issues and Implications for DSM-V. In *Psychiatric Clinics of North America* (Vol. 32, Issue 3, pp. 483–524). <https://doi.org/10.1016/j.psc.2009.06.002>
- Brosnan, P., Davis, K., Mazzenga, M., Oberoi, A., Sharkey, C., & Buchbinder, D. (2022). Psychosocial care providers' perspectives: Barriers to implementing services for siblings of children with cancer. *Pediatr Blood Cancer*, 69(2), 29418.
- Chow, E. J., Ness, K. K., Armstrong, G. T., Bhakta, N., Yeh, J. M., Bhatia, S., Landier, W., Constine, L. S., Hudson, M. M., Nathan, P. C., & Chow, E. (2020). *Pediatric Oncology Survivorship Review Current and Coming Challenges in the Management of the Survivorship Population*.
- Cillessen, L., Johannsen, M., Speckens, A. E. M., & Zachariae, R. (2019). Mindfulness-based interventions for psychological and physical health outcomes in cancer patients and survivors: A systematic review and meta-analysis of randomized controlled trials. In *Psycho-Oncology* (Vol. 28, Issue 12, pp. 2257–2269). John Wiley and Sons Ltd. <https://doi.org/10.1002/pon.5214>
- Deshields, T. L., Wells-Di Gregorio, S., Flowers, S. R., Irwin, K. E., Nipp, R., Padgett, L., & Zebrack, B. (2021). Addressing distress management challenges: Recommendations from the consensus panel of the American Psychosocial Oncology Society and the Association of Oncology Social Work. *CA: A Cancer Journal for Clinicians*, 71(5), 407–436. <https://doi.org/10.3322/caac.21672>
- Eijlers, R., Utens, E. M. W. J., Staals, L. M., De Nijs, P. F. A., Berghmans, J. M., Wijnen, R. M. H., Hillegers, M. H. J., Dierckx, B., & Legerstee, J. S. (2019). Systematic Review and Meta-analysis of Virtual Reality in Pediatrics: Effects on Pain and Anxiety. In *Anesthesia and Analgesia* (Vol. 129, Issue 5, pp. 1344–1353). Lippincott Williams and Wilkins. <https://doi.org/10.1213/ANE.0000000000004165>
- Eker, T. (2019). *Çocukluk Çağı Hematoloji ve Onkoloji Hastalarının Ailelerinin Stres, Kaygı ve Umutsuzluk Durumlarının Değerlendirilmesi*. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi.
- Facchini, M., & Ruini, C. (2021). The role of music therapy in the treatment of children with cancer: A systematic review of literature. *Complementary*

- Therapies in Clinical Practice*, 42(December 2020), 101289. <https://doi.org/10.1016/j.ctcp.2020.101289>
- Franck, L. S., Wray, J., Gay, C., Dearmun, A. K., Lee, K., & Cooper, B. A. (2015). International Journal of Nursing Studies Predictors of parent post-traumatic stress symptoms after child hospitalization on general pediatric wards : A prospective cohort study. *International Journal of Nursing Studies*, 52(1), 10–21. <https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2014.06.011>
- Hjelmstedt, S. K., Forinder, U. M., Lindahl Norberg, A. M., & Hovén, E. I. M. (2021). A Balancing Act: Working and Caring for a Child with Cancer. *Journal of Child and Family Studies*, 30(8), 1881–1894. <https://doi.org/10.1007/s10826-021-01997-1>
- Jain, J., Qorri, B., & Szewczuk, M. R. (2019). The crucial role of primary care providers in the long-term follow-up of adult survivors of childhood cancer. *Cancer Management and Research*, 11, 3411–3418. <https://doi.org/10.2147/CMAR.S197644>
- Khanjari, S., Tehrani, F. J., Panahi, S. S., & Saidee, A. (2021). Translational cultural adaptation and psychometric study of the Persian version of pediatric inventory for parents. *Journal of Education and Health Promotion*, 10(1), 65. https://doi.org/10.4103/jehp.jehp_842_20
- Kim, D. H., & Im, Y. J. (2015). The influence of family management style on psychosocial problems of childhood cancer survivors in Korea. *European Journal of Oncology Nursing*, 19(2), 107–112. <https://doi.org/10.1016/j.ejon.2014.10.010>
- Koumarianou, A., Symeonidi, A. E., Kattamis, A., Linardatou, K., Chrousos, G. P., & Darviri, C. (2021). A review of psychosocial interventions targeting families of children with cancer. In *Palliative and Supportive Care* (Vol. 19, Issue 1, pp. 103–118). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/S1478951520000449>
- Lau, S., Lu, X., Balsamo, L., Devidas, M., Winick, N., Hunger, S. P., Carroll, W., Stork, L., Maloney, K., & Kadan-Lottick, N. (2014). Family life events in the first year of acute lymphoblastic leukemia therapy: A children's oncology group report. *Pediatric Blood and Cancer*, 61(12), 2277–2284. <https://doi.org/10.1002/pbc.25195>
- Lee, A. R. Y. Bin, Yau, C. E., Low, C. E., Li, J., Ho, R. C. M., & Ho, C. S. H. (2023). Severity and Longitudinal Course of Depression, Anxiety and Post-Traumatic Stress in Paediatric and Young Adult Cancer Patients: A Systematic Review and Meta-Analysis. In *Journal of Clinical Medicine* (Vol. 12, Issue 5). Multidisciplinary Digital Publishing Institute (MDPI). <https://doi.org/10.3390/jcm12051784>
- Lewandowska, A. (2021). Influence of a child's cancer on the functioning of their family. *Children*, 8(7). <https://doi.org/10.3390/children8070592>

- Mahakwe, G., Johnson, E., Karlsson, K., & Nilsson, S. (2021). A systematic review of self-report instruments for the measurement of anxiety in hospitalized children with cancer. In *International Journal of Environmental Research and Public Health* (Vol. 18, Issue 4, pp. 1–20). MDPI AG. <https://doi.org/10.3390/ijerph18041911>
- Michel, G., François, C., Harju, E., Dehler, S., & Roser, K. (2019). The long-term impact of cancer: Evaluating psychological distress in adolescent and young adult cancer survivors in Switzerland. *Psycho-Oncology*, 28(3), 577–585. <https://doi.org/10.1002/pon.4981>
- Miller, K. D., Nogueira, L., Mariotto, A. B., Rowland, J. H., Yabroff, K. R., Alfano, C. M., Jemal, A., Kramer, J. L., & Siegel, R. L. (2019). Cancer treatment and survivorship statistics, 2019. *CA: A Cancer Journal for Clinicians*, 69(5), 363–385. <https://doi.org/10.3322/caac.21565>
- Monti, J. D., Winning, A., Watson, K. H., Williams, E. K., Gerhardt, C. A., Compas, B. E., & Vannatta, K. (2017). Maternal and Paternal Influences on Children's Coping with Cancer-Related Stress. *Journal of Child and Family Studies*, 26(7), 2016–2025. <https://doi.org/10.1007/s10826-017-0711-y>
- Nurhidayah, I., Kusuma Dewi, R., Hidayati, O., & Poddar, S. (2022). Psychological Distress among Parents due to Their Children Having Cancer: A Systematic Review.
- Oswald, K. A., Richard, A., Hodges, E., & Heinrich, K. P. (2021). Sleep and neurobehavioral functioning in survivors of pediatric cancer. *Sleep Medicine*, 78, 153–159. <https://doi.org/10.1016/j.sleep.2020.12.026>
- Özkan, S., Nur Köstekli, S. (2024). Psychosocial Problems and Affecting Factors in Children Survivors of Childhood Cancer. *Artuklu Health*, 9, 76-80.
- Phiri, L., Li, W. H. C., Cheung, A. T., & Phiri, P. G. M. C. (2023). Effectiveness of psychoeducation interventions in reducing negative psychological outcomes and improving coping skills in caregivers of children with cancer: A systematic review and meta-analysis. In *Psycho-Oncology* (Vol. 32, Issue 10, pp. 1514–1527). John Wiley and Sons Ltd. <https://doi.org/10.1002/pon.6208>
- Rahmani, A., Azadi, A., Pakpour, V., Faghani, S., & Afsari, E. (2018). Anxiety and depression: A cross-sectional survey among parents of children with cancer. *Indian Journal of Palliative Care*, 24(1), 82–85. https://doi.org/10.4103/IJPC.IJPC_141_17
- Romare Strandh, M., Hovén, E., Sörensdotter, R., Ståhlberg, K., Enebrink, P., Ljungman, L., & Wikman, A. (2023). Psychosocial interventions targeting parenting distress among parents with cancer – A systematic review and narrative synthesis of available interventions. In *Critical Reviews*

- in Oncology/Hematology* (Vol. 191). Elsevier Ireland Ltd. <https://doi.org/10.1016/j.critrevonc.2023.104119>
- Rosenberg, A. R., Dussel, V., Kang, T., Geyer, J. R., Gerhardt, C. A., Feudtner, C., & Wolfe, J. (2013). Psychological Distress in Parents of Children With Advanced Cancer. *JAMA Pediatrics*, *167*(6), 537–543. <https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2013.628>
- Şahin, H., Kocamaz, D., Yıldırım, M. (2020). Kanser sürecinde psikolojik sorunlar ve psikoonkoloji. *Zeugma Sağlık Araştırmaları Dergisi*, *2*(3), 136-141.
- Sanderson, C., Lobb, E. A., Mowll, J., Butow, P. N., McGowan, N., & Price, M. A. (2013). Signs of post-traumatic stress disorder in caregivers following an expected death: A qualitative study. *Palliative Medicine*, *27*(7), 625–631. <https://doi.org/10.1177/0269216313483663>
- Scialla, M. A., Canter, K. S., Chen, F. F., Kolb, E. A., Sandler, E., Wiener, L., & Kazak, A. E. (2018). Delivery of care consistent with the psychosocial standards in pediatric cancer: Current practices in the United States. *Pediatric Blood and Cancer*, *65*(3). <https://doi.org/10.1002/pbc.26869>
- Wiener, L., Battles, H., Zadeh, S., Pelletier, W., Arruda-Colli, M. N. F., & Muriel, A. C. (2017). The perceived influence of childhood cancer on the parents' relationship. *Psycho-Oncology*, *26*(12), 2109–2117. <https://doi.org/10.1002/pon.4313>
- Wiener, L., Devine, K. A., & Thompson, A. L. (2020). Advances in pediatric psychooncology. In *Current Opinion in Pediatrics* (Vol. 32, Issue 1, pp. 41–47). Lippincott Williams and Wilkins. <https://doi.org/10.1097/MOP.0000000000000851>
- Wikman, A., Mattsson, E., von Essen, L., & Hovén, E. (2018). Prevalence and predictors of symptoms of anxiety and depression, and comorbid symptoms of distress in parents of childhood cancer survivors and bereaved parents five years after end of treatment or a child's death. *Acta Oncologica*, *57*(7), 950–957. <https://doi.org/10.1080/0284186X.2018.1445286>